

ENERGIA – problema cheie a economiei post-pandemie

Evoluții și provocări în sistemul energetic din Uniunea Europeană

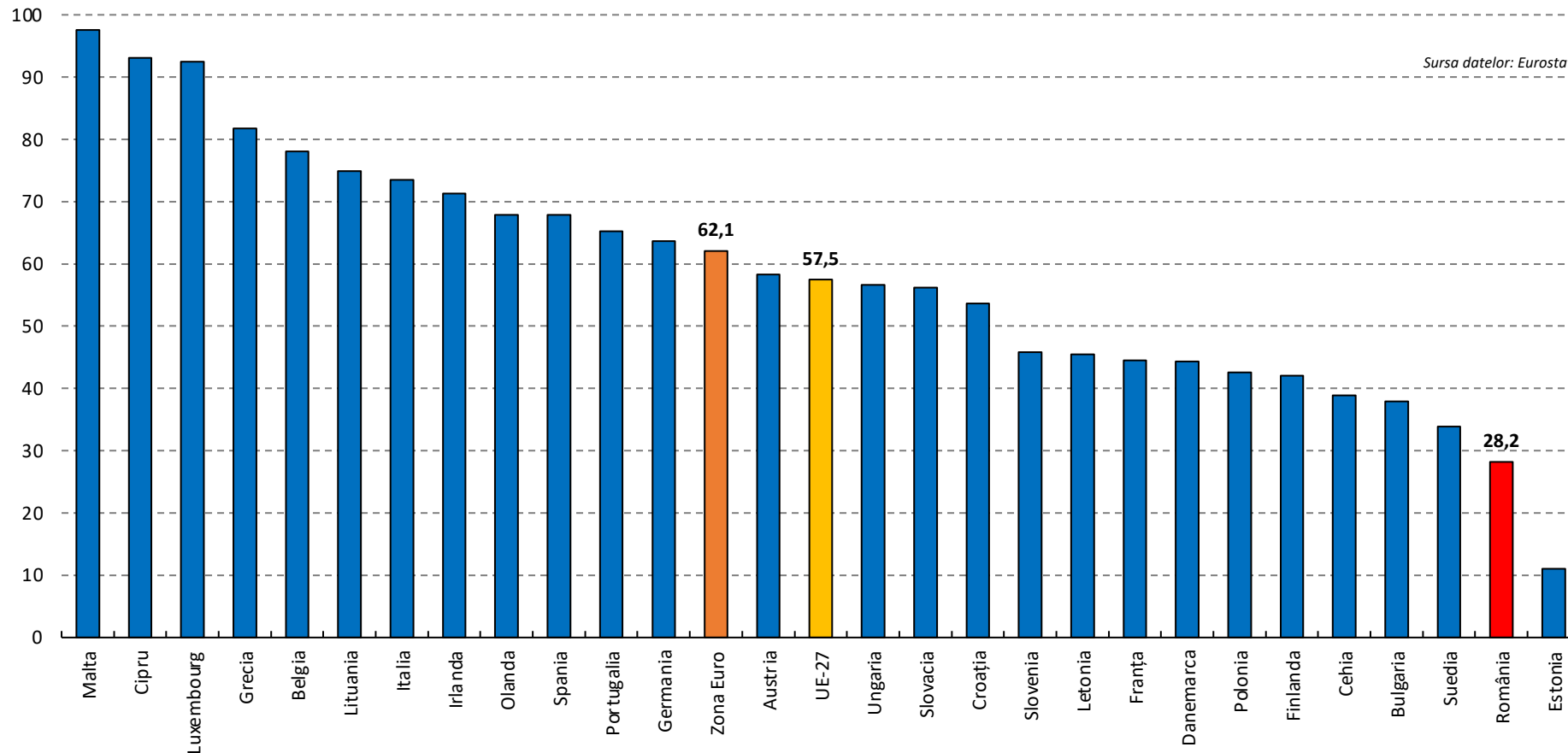
Cosmin Marinescu

februarie 2022

Gradul de dependență de importurile de energie este unul ridicat, de 57,5% pentru UE și 62,1% pentru zona euro.

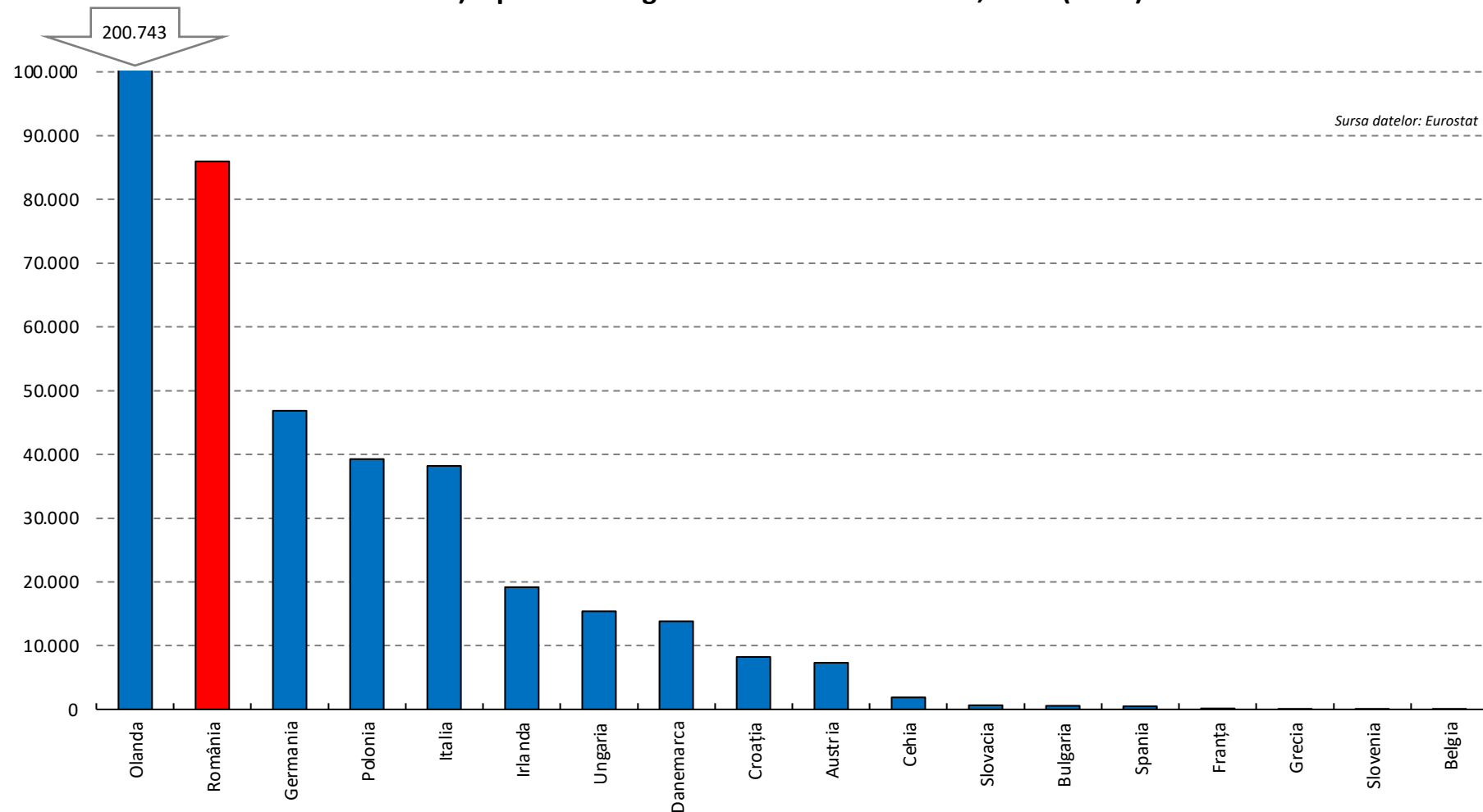
Criza prețurilor la energie a lovit neașteptat de puternic inclusiv țări care beneficiază de un grad relativ redus de dependență energetică, așa cum este cazul României. Dependența de importuri expune economia UE și în special competitivitatea sectoarelor industriale cheie la fluctuațiile mari ale prețurilor gazelor naturale și combustibililor fosili

Gradul de dependență energetică: ponderea importurilor nete de energie în totalul energiei brute disponibile, 2020 (%)

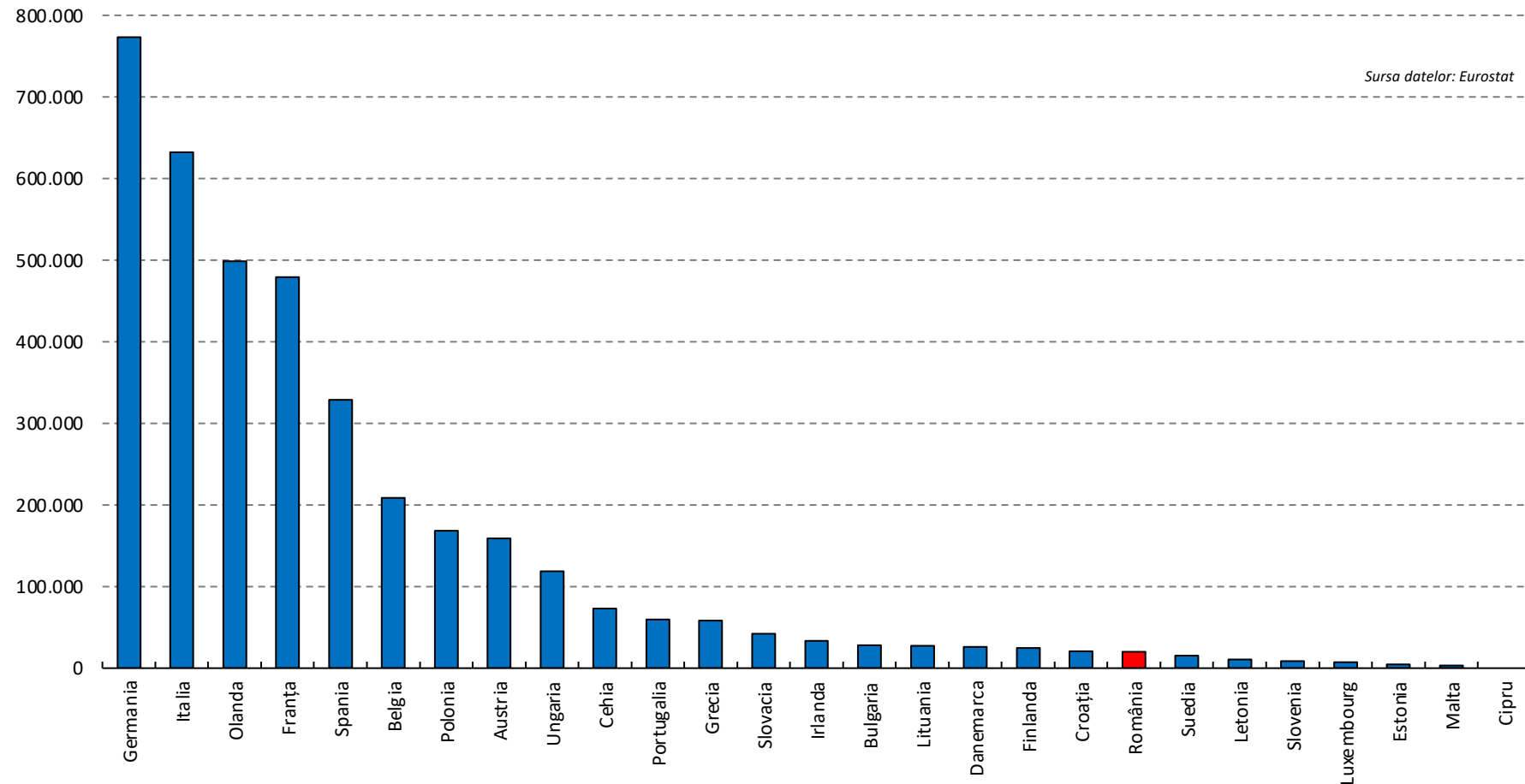
Producția de gaze naturale în UE este relativ scăzută. UE importă 84% din gazele naturale, 96% din petrol și 36% din cărbunele care se consumă în spațiul UE. Astfel, devine imperativ ca politicile UE să se orienteze pragmatic înspre susținerea proiectelor de exploatare a surselor energetice existente pe teritoriul statelor membre.

Producția primară de gaze naturale în statele UE, 2020 (GWh)

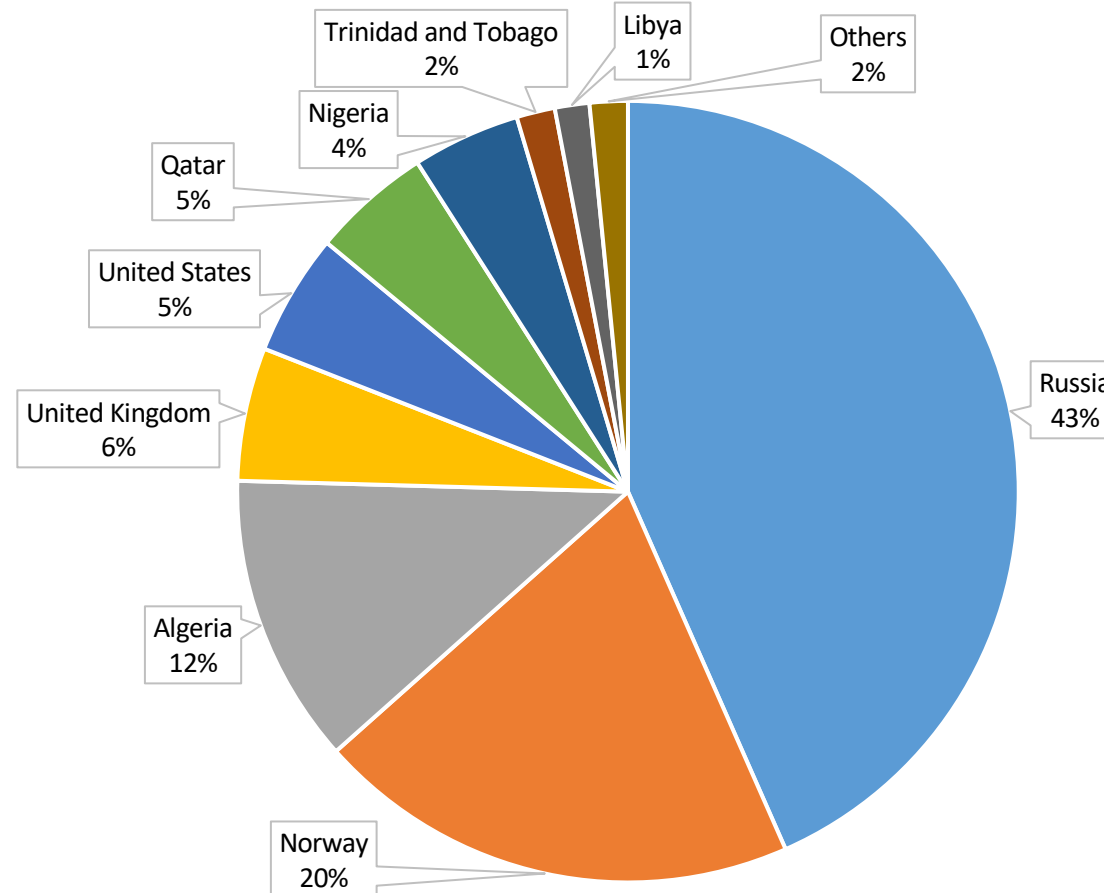
Importul de gaze naturale: În 2020, Germania a importat cea mai mare cantitate de gaze naturale, urmată de Italia și Olanda. Există riscul ca, pe fondul creșterii și menținerii prețurilor la energie la un nivel ridicat, cele mai puternice industrii europene să recurgă la relocări sau investiții în noi capacități de producție în afara UE.

Importul de gaze naturale în statele UE, 2020 (GWh)

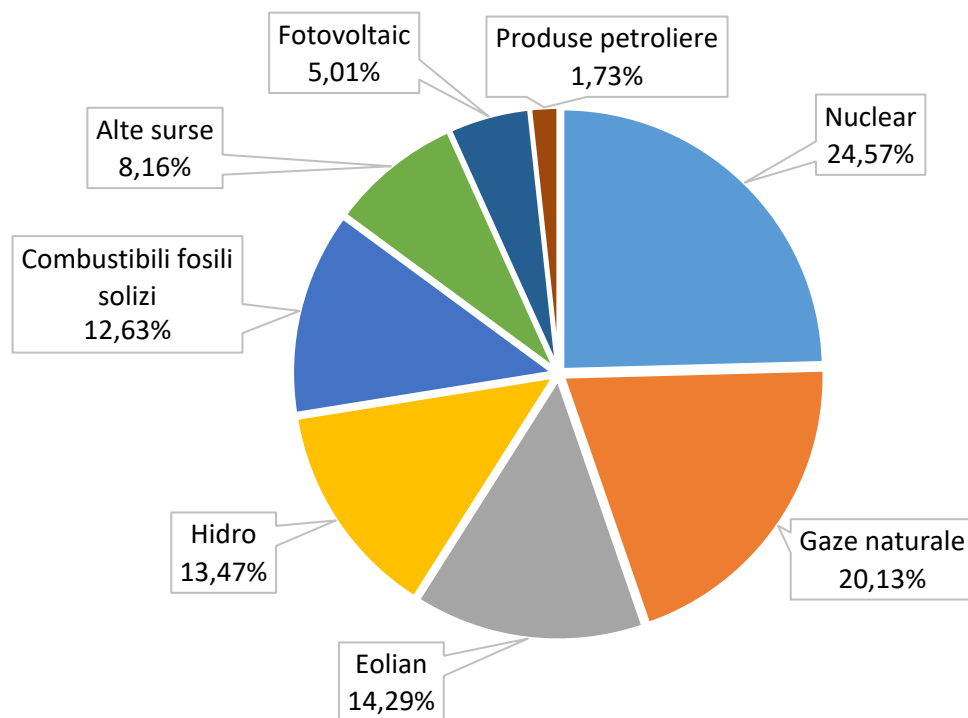
Sursa importurilor de gaze naturale: În 2020, Federația Rusă a reprezentat sursa a 43% din importurile UE. Practic, sectorul gazelor naturale din UE (care promovează concurența și transparența) este dominat de prețul impus de un stat terț, prin compania Gazprom (prin practici neconcurențiale și netransparente). Această dependență energetică este extrem de îngrijorătoare, în contextul în care au lipsit prioritățile UE de exploatare a resurselor interne de gaze naturale

Importurile de gaze naturale în UE, pe țări partenere (Extra-UE), în anul 2020

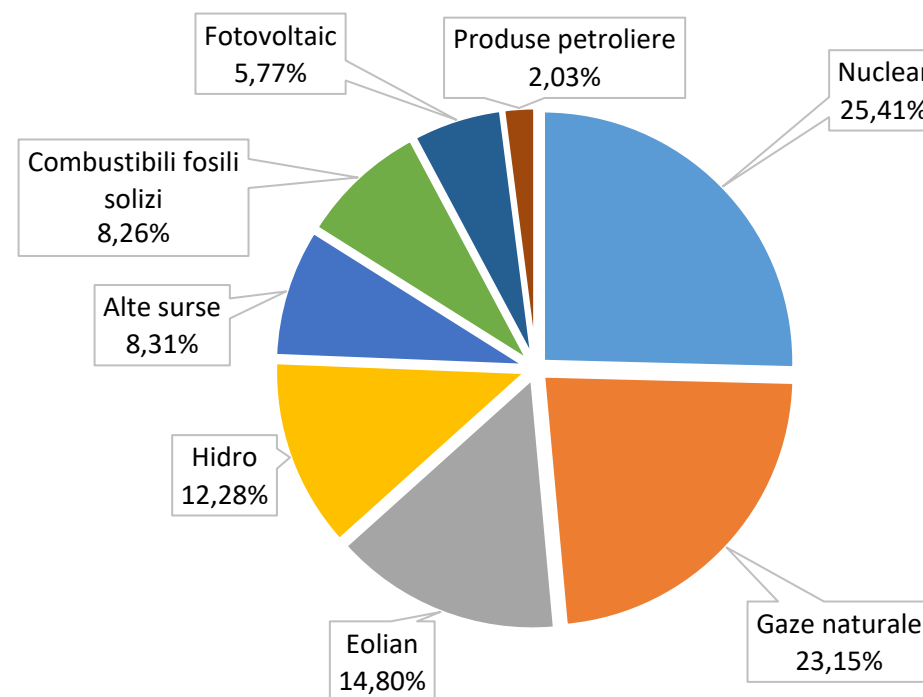

În Uniunea Europeană, energia nucleară este principala sursă de generare pentru producția brută de energie electrică, urmată de generarea pe bază de gaze naturale. Astfel, recent adoptatul Act delegat complementar răspunde provocărilor crizei curente, constituind un început promițător în direcția consolidării asigurării securității energetice la nivelul Uniunii.

UE-27: Structura producției brute de energie electrică, pe surse de energie, în anul 2020 (%)

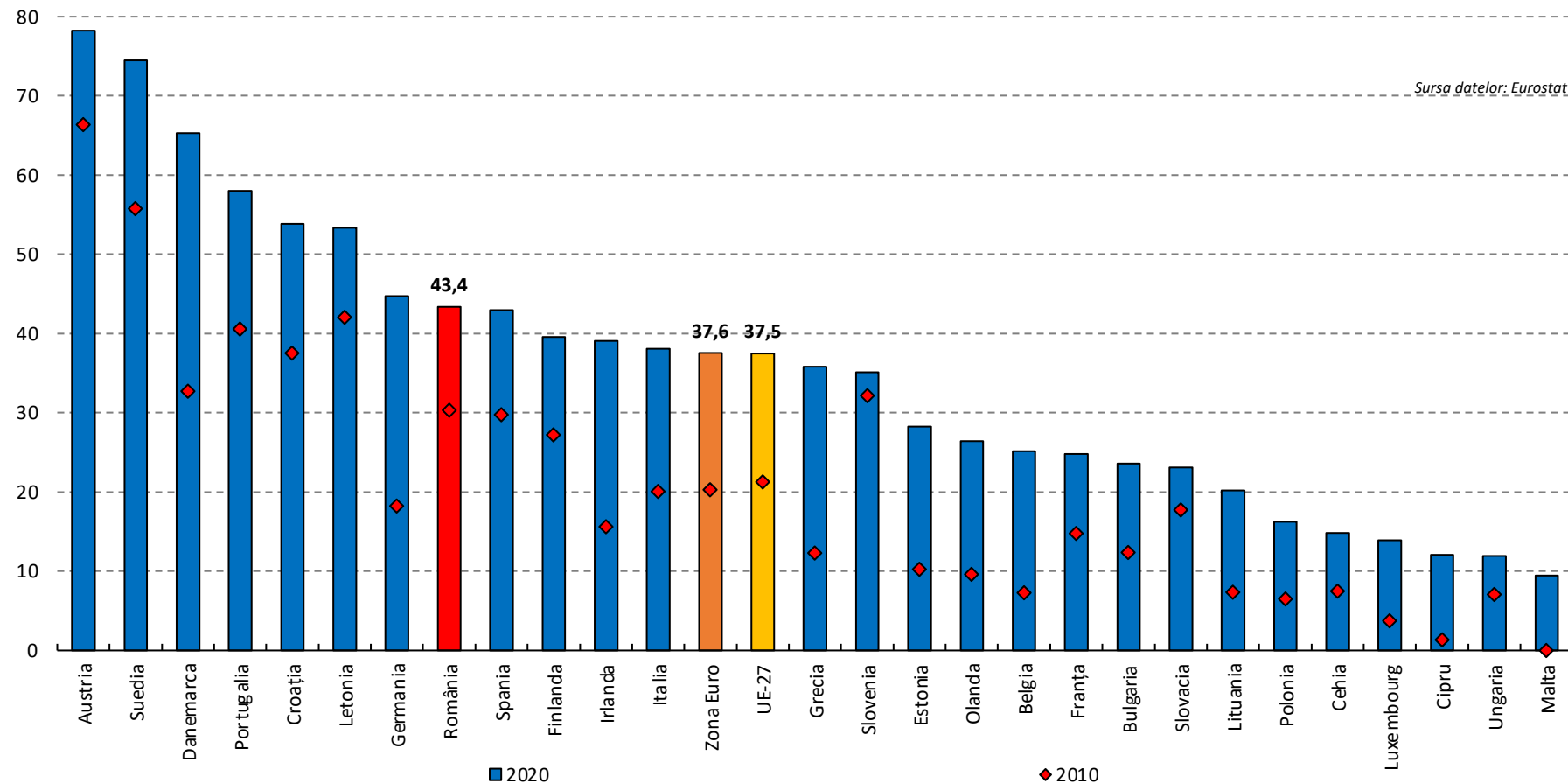
Zona Euro: Structura producției brute de energie electrică, pe surse de energie, în anul 2020 (%)

În ultimii 10 ani, majoritatea statelor UE și-au crescut semnificativ producția de energie din surse regenerabile, cu diferențe considerabile între tipurile de regenerabile instalate, în funcție de determinantele geografice.

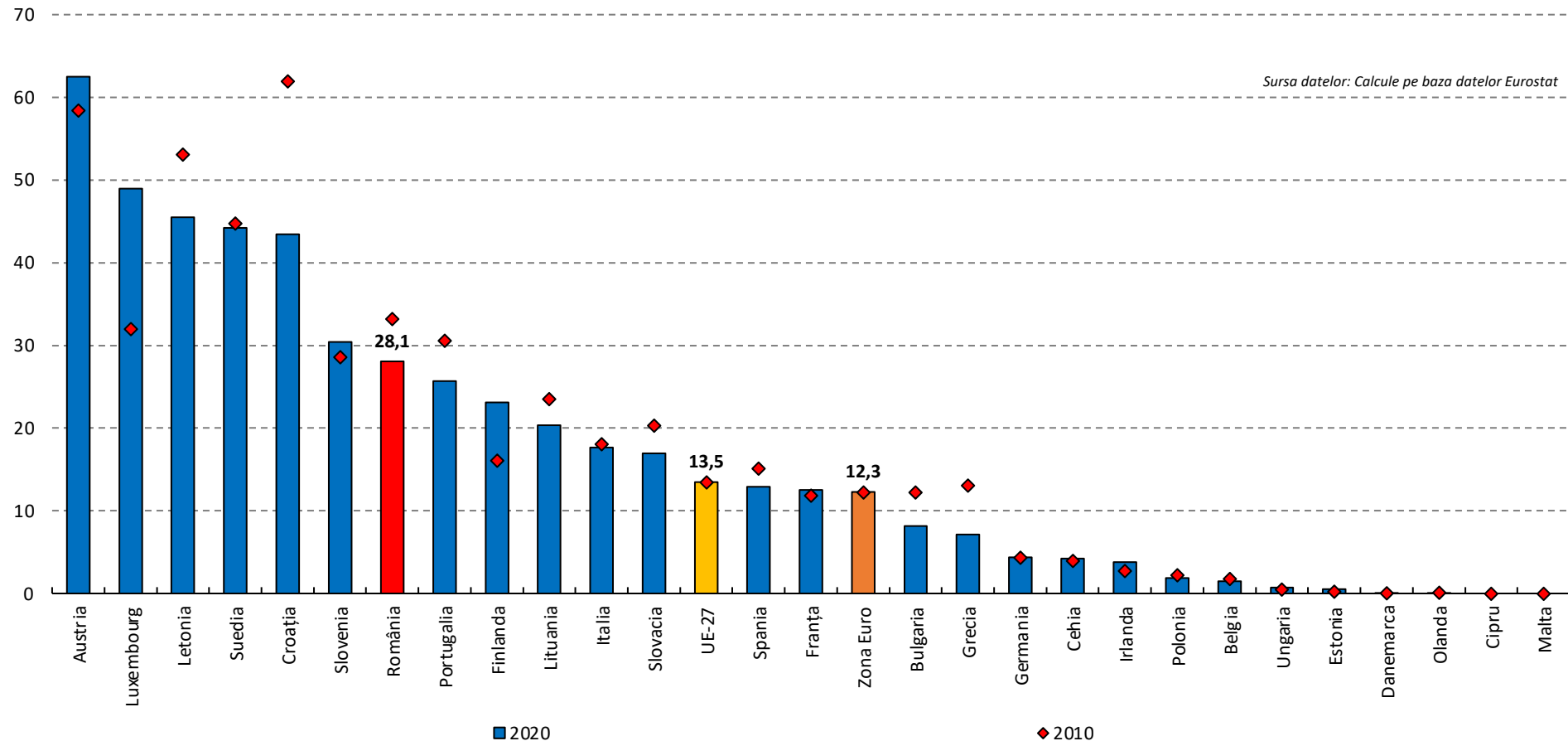
Campioanele energiei regenerabile sunt Danemarca - cu o creștere de la 33% la 65% și Germania, cu o creștere de la 18% la 45%. Aflată pe poziția 8, România are încă un potențial neexploatat în sfera resurselor regenerabile.

Ponderele surselor regenerabile de energie în producția brută de energie electrică în statele UE, 2020 vs. 2010 (%)
(energie hidro, eoliană, solară termală și fotovoltaică, geotermală și biomasă)

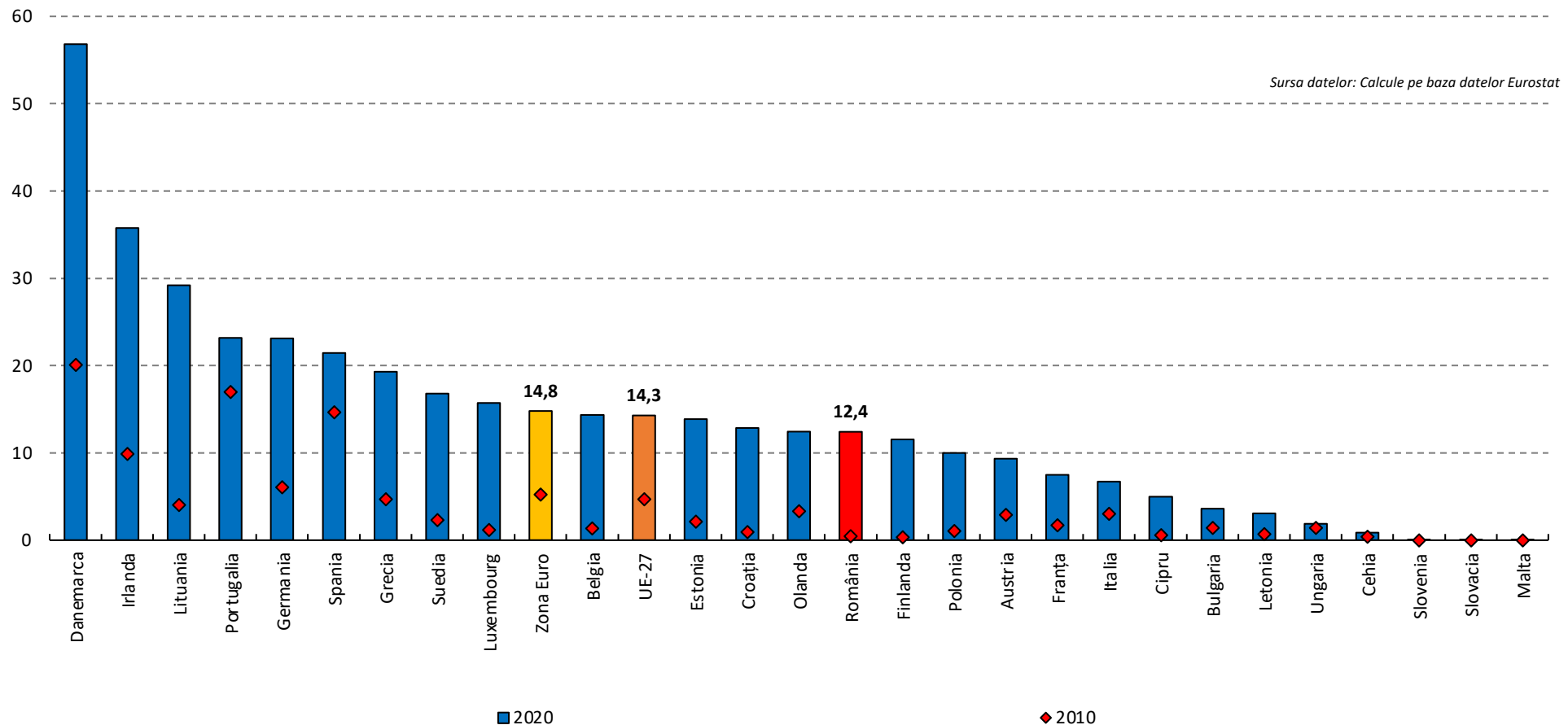
Hidroenergia: Între 2010 și 2020, producția de energie din surse hidro a scăzut considerabil în majoritatea statelor membre, pe fondul reducerii cantităților de precipitații. În ciuda acestor scăderi, statele de pe primele 5 locuri ale clasamentului susțin creșterea capacităților energetice din surse regenerabile. Potențialul hidrografic al României are nevoie de valorificare prin investiții semnificative în modernizarea și exploatarea de noi capacități de producție.

Ponderea energiei electrice din surse hidro în totalul producției brute de energie electrică în statele UE, 2020 vs. 2010 (%)

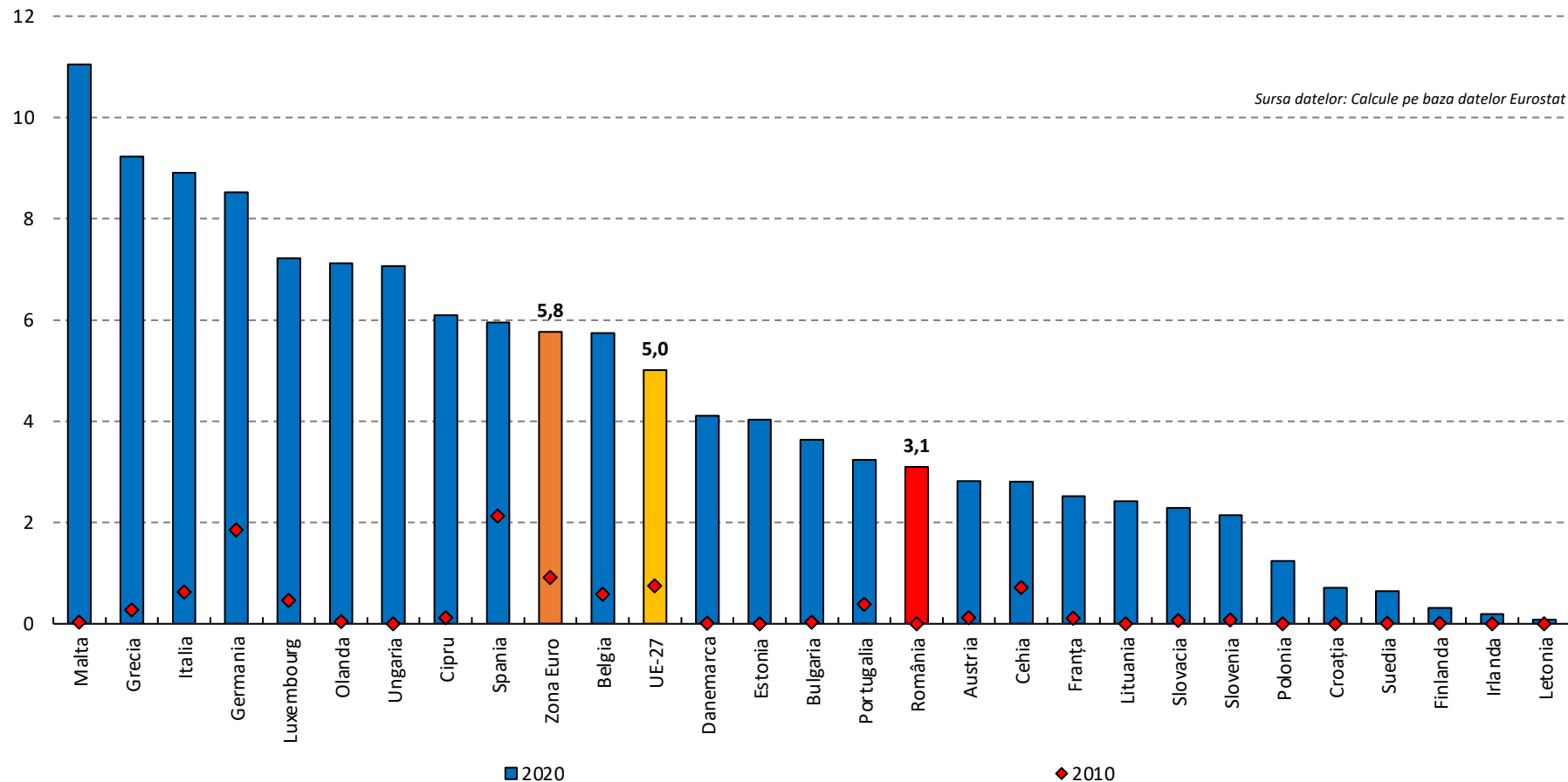
Energia eoliană: În contrast cu hidroenergia, între 2010 și 2020 producția de energie din surse eoliene a crescut substanțial în majoritatea statelor membre. Pe primele locuri se remarcă statele nordice: Danemarca, cu o creștere de la 20% la 57%, Irlanda, cu o creștere de la 10% la 36% și Lituania, cu o creștere de la 4% la 30%. Este evident faptul că statele nordice sunt net avantajate geografic de această formă de energie decât cele sudice.

Ponderea energiei electrice din surse eoliene în totalul producției brute de energie electrică în statele UE, 2020 vs. 2010 (%)

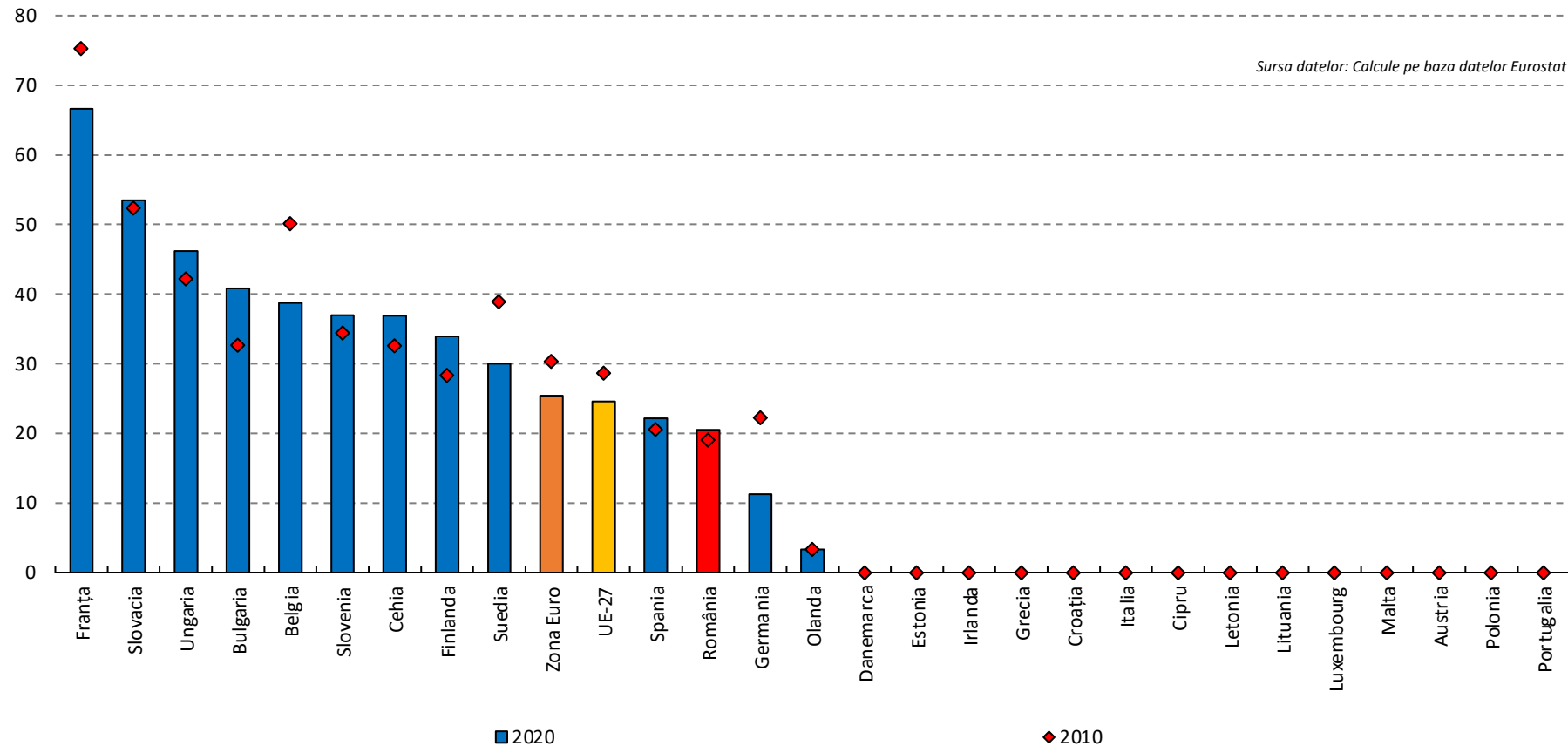
Energia fotovoltaică: Aproximativ 5% din energia electrică generată la nivelul UE provine din surse fotovoltaice. Producția de energie electrică din surse fotovoltaice a avut un trend ascendent în majoritatea statelor membre, dar nu la fel de spectaculos ca în cazul energiei eoliene. Pe primele locuri sunt statele sudice, favorizate geografic: Malta, cu o creștere de la 0% la 11%, Grecia, cu o creștere de la 0% la 9% și Italia, cu o creștere de la 1% la 9%.

Ponderele energiei electrice din surse fotovoltaice în totalul producției brute de energie electrică în statele UE, 2020 vs. 2010 (%)

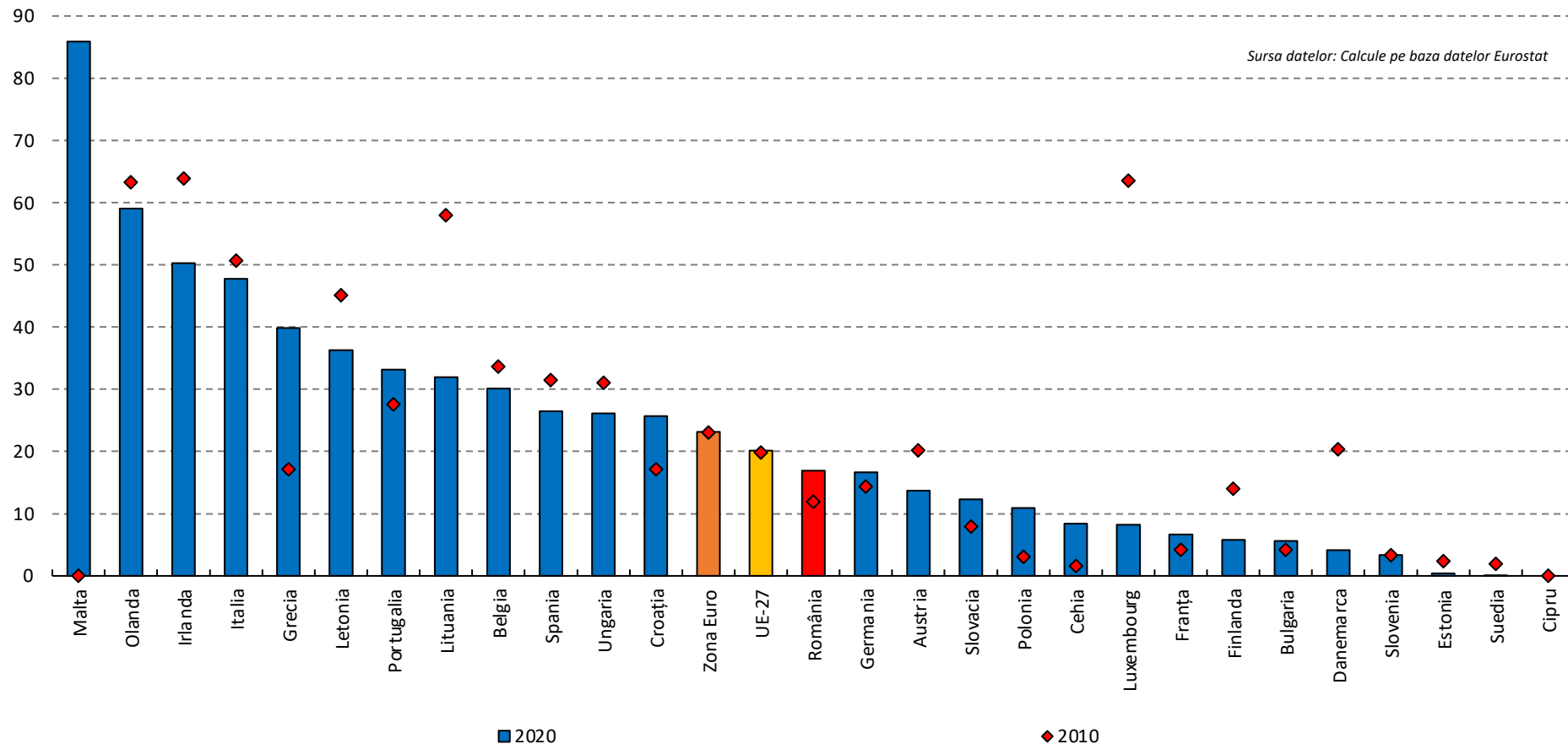
Energia nucleară: Doar 13 state din UE generează energie bazată pe surse nucleare. Între 2010 și 2020, energia nucleară a scăzut sensibil în aceste state, cel mai mult în Germania, de la 22% la 11%, dar și în Belgia, de la 50% la 39%. În cazul Finlandei și al statelor din Europa de Est se observă o ușoară tendință de creștere. Paradoxul este că prețurile la energie au crescut chiar și în aceste țări, dar și în Franța, ceea ce naște întrebări referitoare la mecanismul de formare a prețurilor pe piața europeană de energie și la susținerea tezei stabilirii prețului la energie care să reflecte mixul energetic național.

Ponderele energiei electrice din surse nucleare în totalul producției brute de energie electrică în statele UE, 2020 vs. 2010 (%)

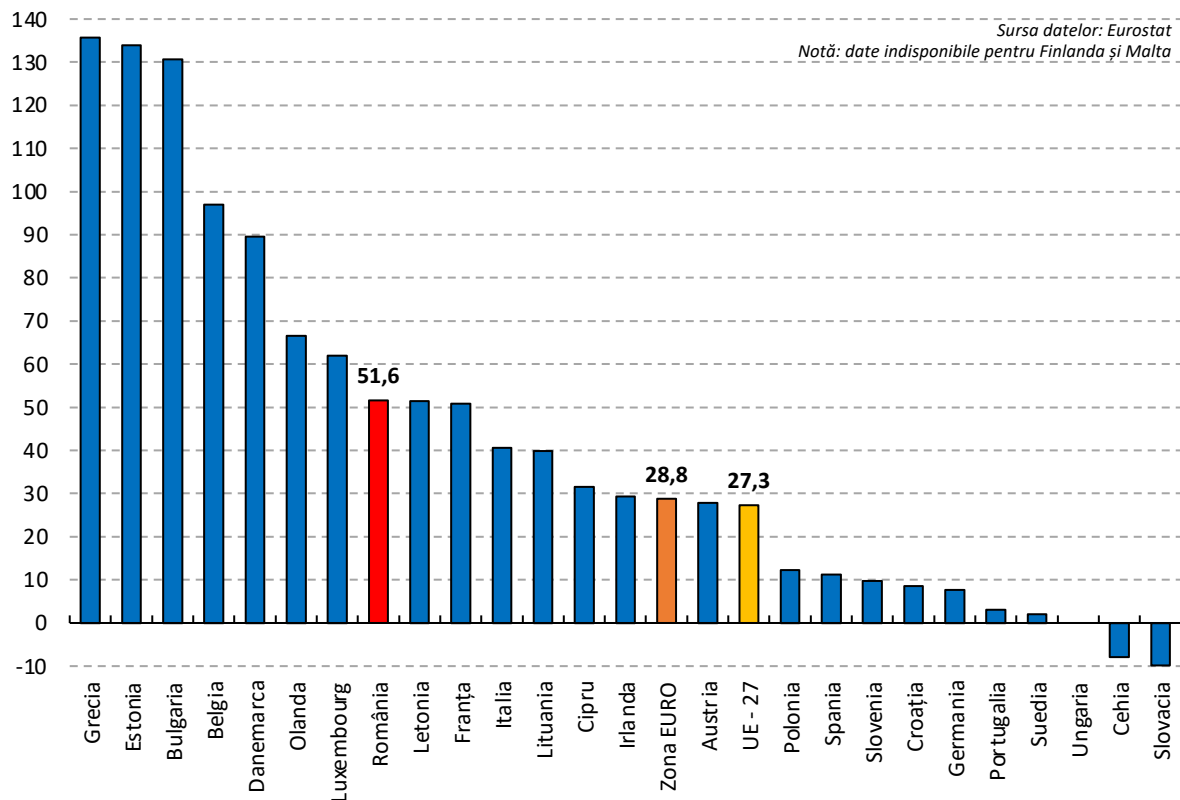
Energia bazată pe gaze naturale: Aproximativ 20% din producția de energie electrică din UE a avut ca sursă, în anul 2020, gazele naturale. Din 2010 și până în 2020 majoritatea statelor au redus producția de energie din surse gazifere, excepții fiind Malta, care înregistrează o creștere de la 0% la 86%, și Grecia, cu o creștere de la 17% la 40%. În următorii ani, această situație poate cunoaște modificări substanțiale, pe fondul implementării Actului delegat complementar .

Ponderea energiei electrice având ca sursă gazele naturale în totalul producției brute de energie electrică în statele UE, 2020 vs. 2010 (%)

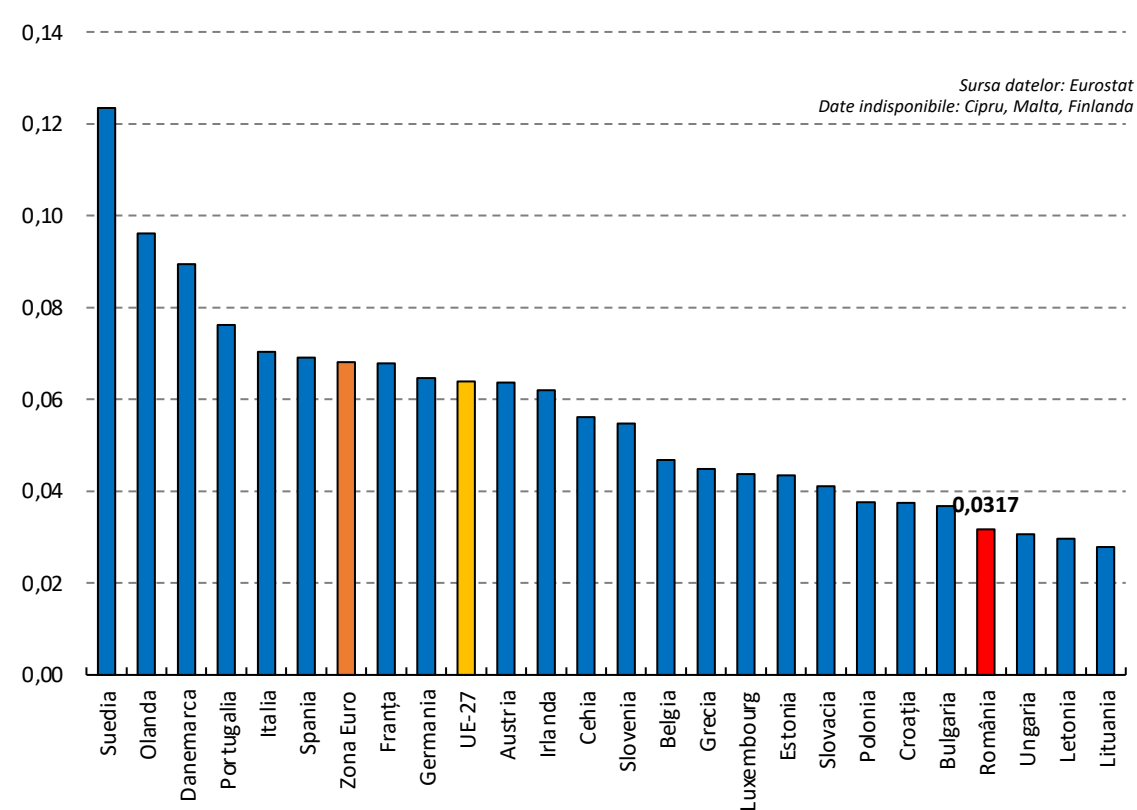

Ritmul creșterii prețurilor gazelor naturale în UE: Deși mai puțin dependentă de importurile de gaze, România se află totuși pe locul 8 în UE la creșterea prețurilor la gaze naturale, în decembrie 2021, comparativ cu decembrie 2020. Dependența de importuri se va menține încă cel puțin 5 ani, acesta fiind termenul de operaționalizare a proiectului Neptun Deep, proiect a cărui concretizare reprezintă una dintre urgențele sistemului energetic național.

**Evoluția prețurilor la gaze naturale în țările UE:
decembrie 2021 vs. decembrie 2020 (%)**

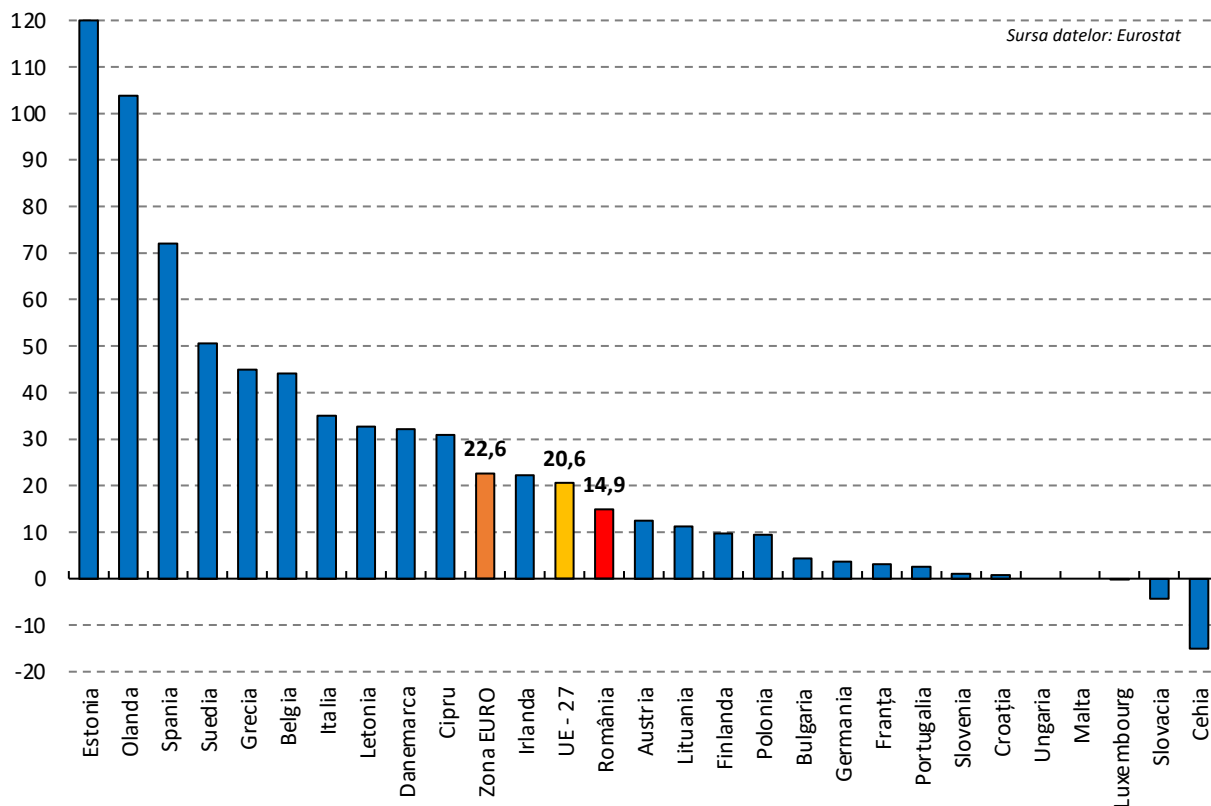

**Prețul gazelor naturale în țările UE pentru consumatorii casnici, în
semestrul I 2021 (Euro / kWh)**

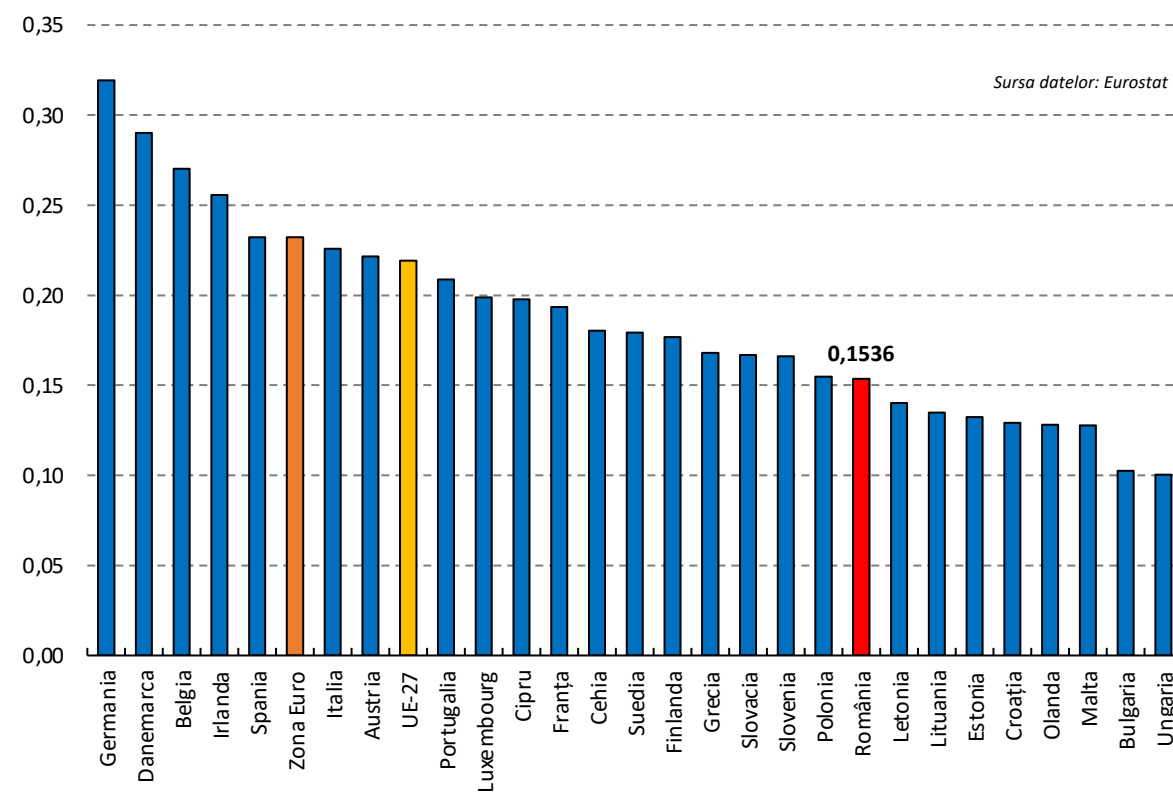

Creșterea prețurilor la electricitate: Pe lângă volatilitatea prețurilor la gazele naturale, cu influențe puternice asupra prețului energiei electrice, o altă cauză a acestei creșteri o reprezintă creșterea prețului certificatelor de emisii. Procedura de tranzacționare a acestora ar trebui regândită, astfel încât să fie menținute elementele de penalizare a poluatorilor, dar să poată fi evitate efectele speculative ale plasamentelor fondurilor de investiții.

**Evoluția prețurilor la energie electrică în țările UE:
decembrie 2021 vs. decembrie 2020 (%)**

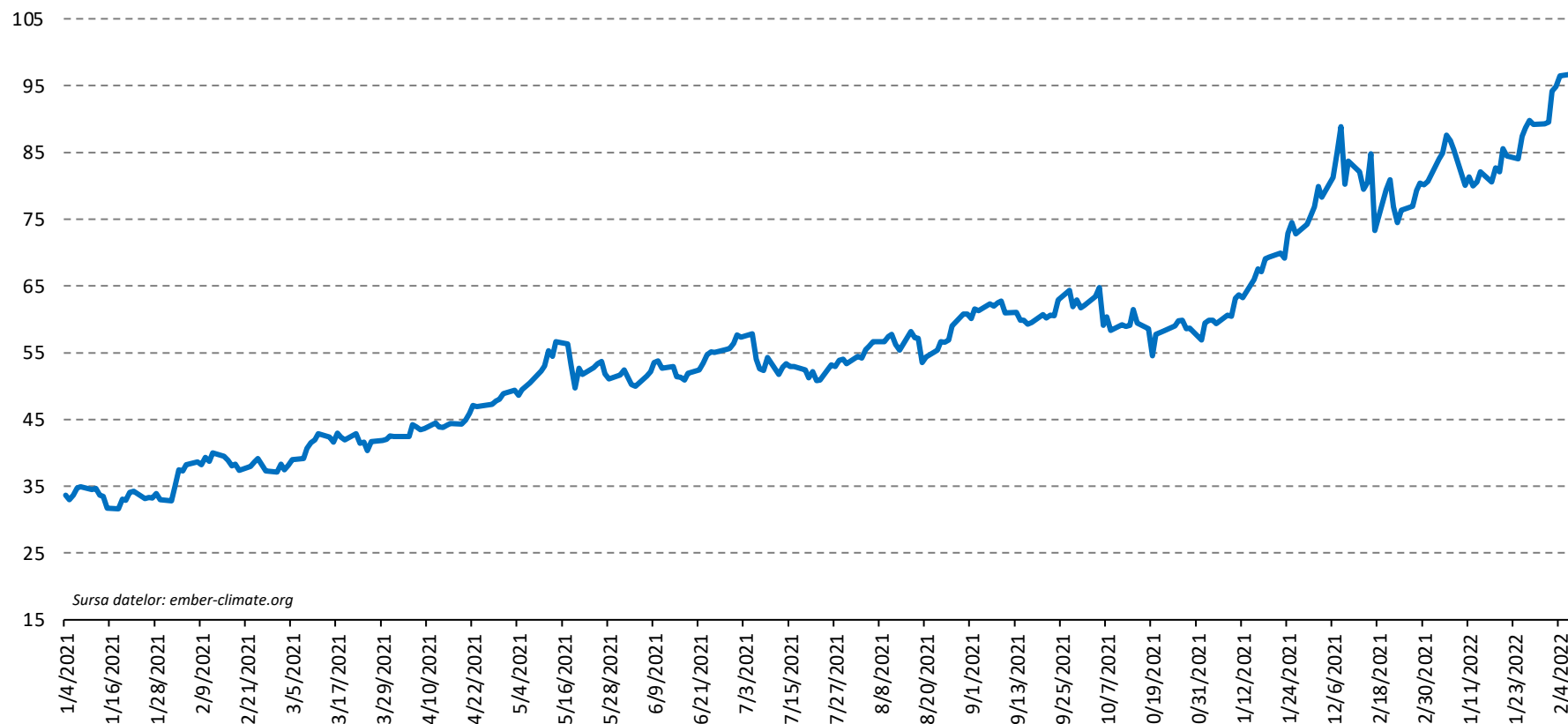

**Prețul energiei electrice în țările UE pentru consumatorii casnici, în
semestrul I 2021 (Euro / kWh)**

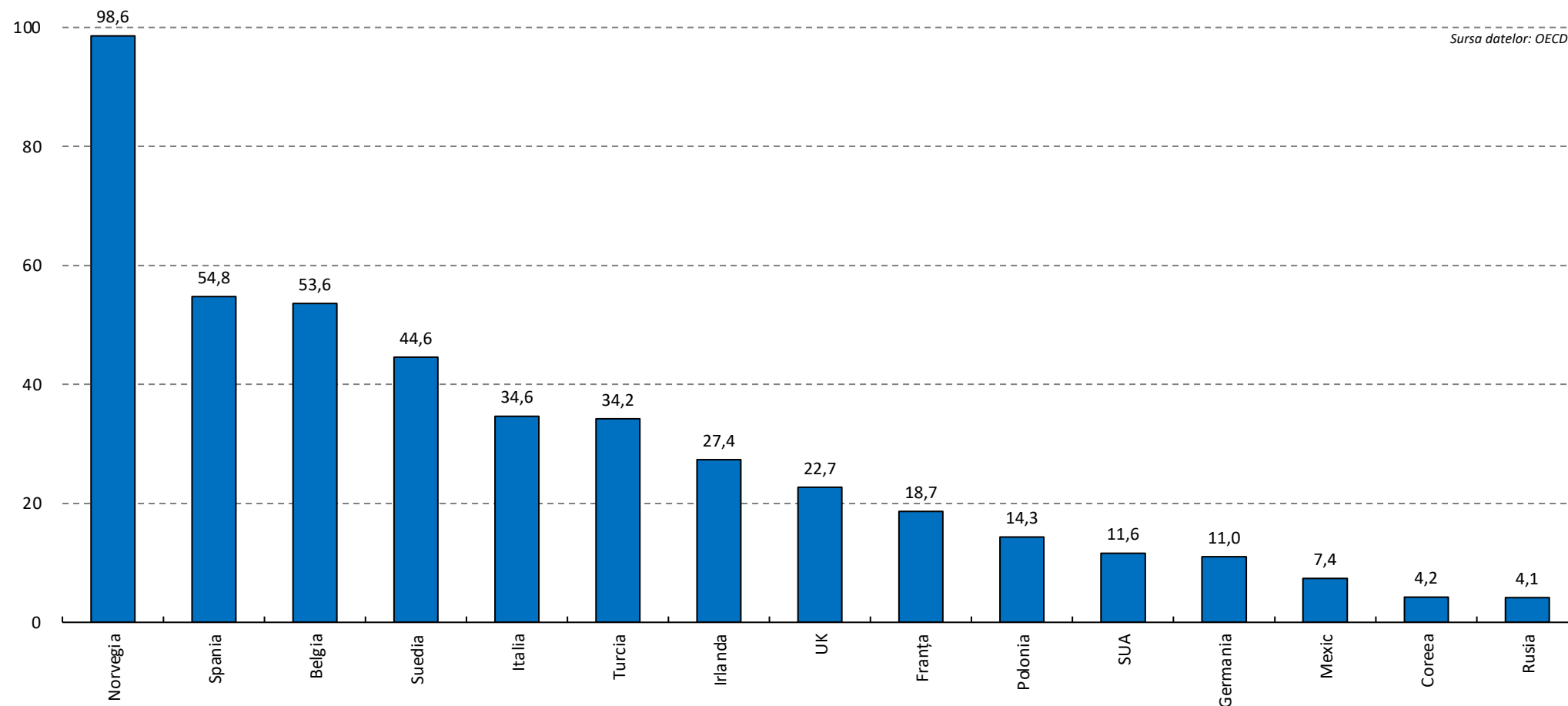
Prețul de tranzacționare al certificatelor de emisii: prețul certificatelor de emisii este în continuă ascensiune, ajungând recent la aproape 100 Euro/tonă de emisii de gaze cu efect de seră. Nu este prevăzută o limită de tranzacționare a certificatelor de emisii (la certificatele verzi, spre exemplu, există regula ca un certificat să fie tranzacționat o singură dată). Certificatele de emisii pot fi astfel tranzacționate chiar în cascadă, fapt ce duce la creșterea accelerată a prețului acestora.

Prețul de tranzacționare al certificatelor de emisii
(valori zilnice, 04 ianuarie 2021 – 8 februarie 2022, Euro/tonă)

Creșterea prețurilor la „Electricitate, gaze și alți combustibili”: majoritatea statelor europene au înregistrat creșteri semnificativ mai mari comparativ cu state precum SUA, Mexic, Coreea de Sud sau Rusia. Unul dintre elementele de diferențiere ține de politica intens promovată la nivelul UE, de accelerare a tranziției verzi și de concentrare a viziunii sale exclusiv pe țintele prevăzute de Pactul Verde European, cu efecte directe asupra scăderii competitivității UE pe plan global.

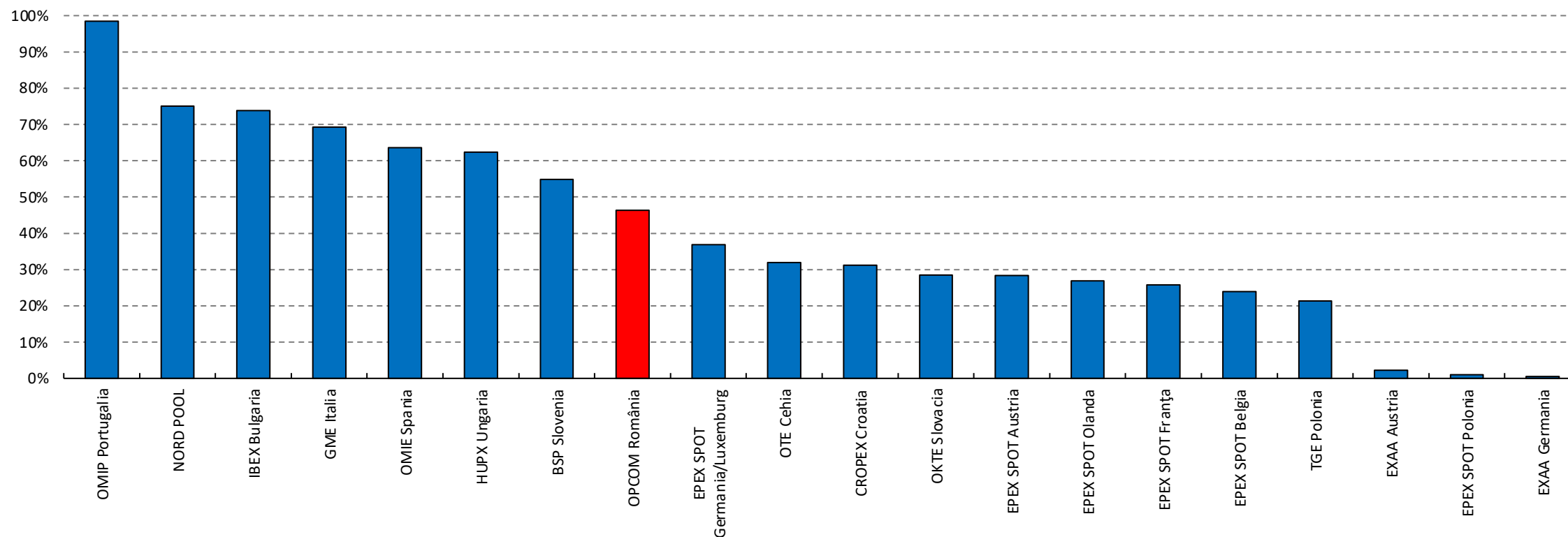
Evoluția prețurilor la "Electricitate, gaze și alți combustibili": decembrie 2021 vs. decembrie 2020

Cotele de piață ale PZU din UE (ian.-sept. 2021): O cotă mare de PZU (piața zilei următoare) prezintă vulnerabilități și

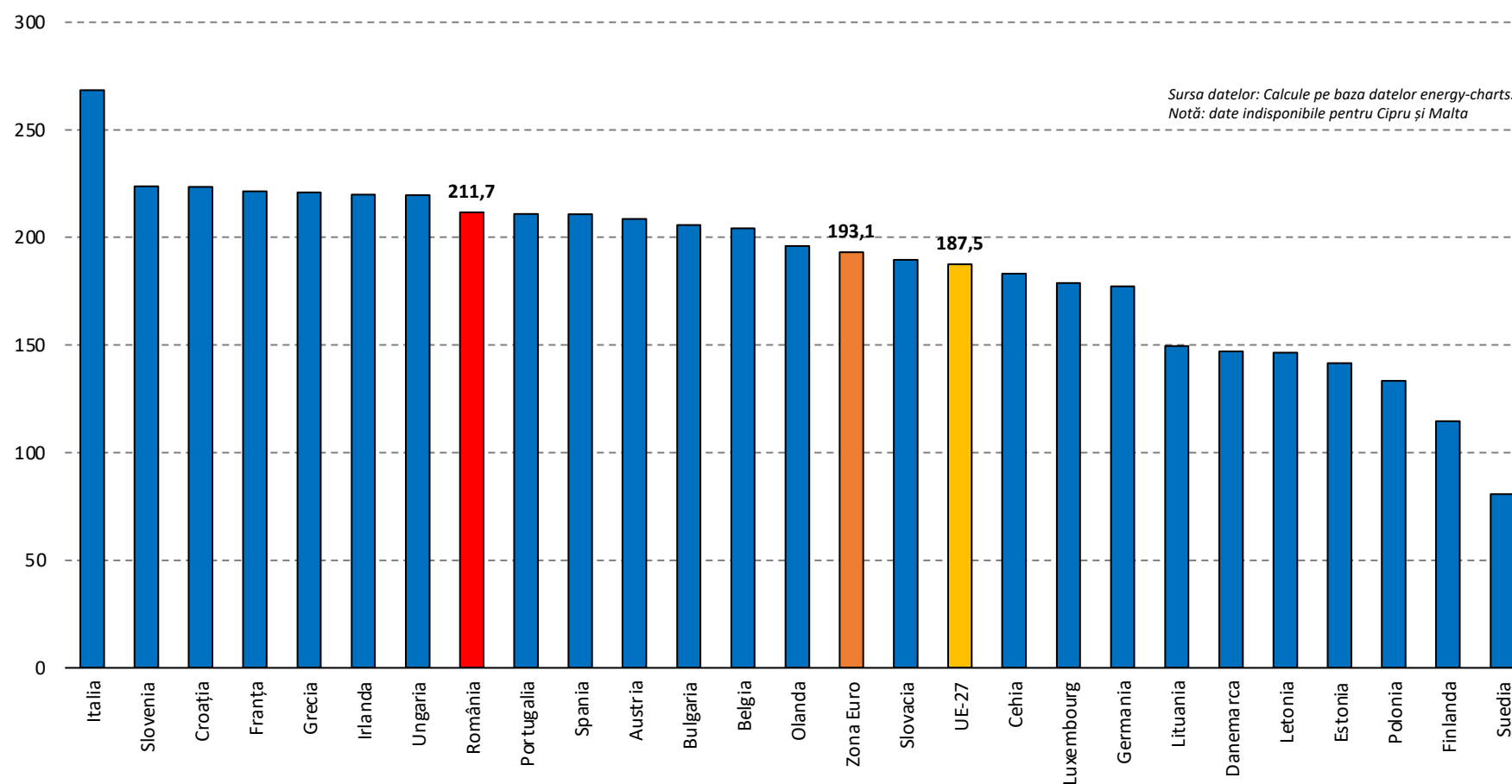
întreține incertitudini privind evoluția viitoare a prețurilor, deoarece participanții preferă să tranzacționeze cât mai aproape de momentul livrării. În Germania, Austria, Marea Britanie sau Polonia, cota de piață a PZU este aproape de zero, tranzacțiile bazându-se pe încheierea de contracte bilaterale pe termen lung, în condiții de flexibilitate. Avantajul acestor piețe este că prețul energiei este mult mai stabil, variază în funcție de parametri predictibili și reduce riscul expunerii masive a participanților la piață la creșterile/reducerile bruște de preț. Cota de piață a PZU din România se situează la 46,3%, în timp ce în țări ca Portugalia sau țările nordice majoritatea energiei se tranzacționează pe piața PZU.

Estimarea cotelor de piață ale PZU din UE, ianuarie - septembrie 2021

Prețul mediu de tranzacționare al energiei electrice pe PZU în Trimestrul IV 2021 în UE: Nivelul prețului în trimestrul IV 2021 pe PZU din România este unul dintre cele mai ridicate din UE, ceea ce arată, pe de o parte, o deficiență a formării prețului în contextul în care un volum semnificativ de energie se tranzacționează pe piața spot (PZU) și nu prin contracte bilaterale, iar pe de alta, nevoia de revizuire a modului de tranzacționare a energiei electrice.

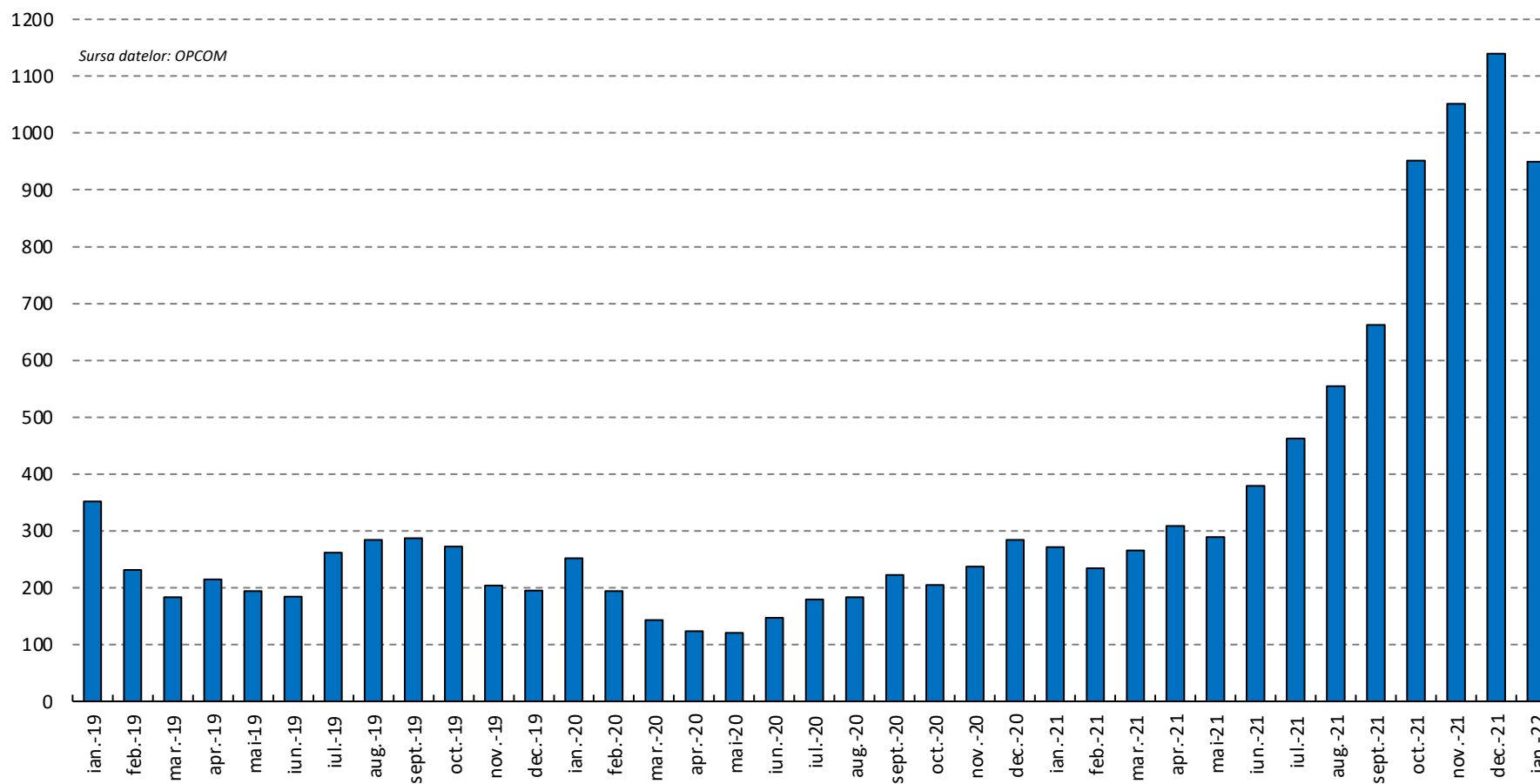
Prețul mediu al energiei electrice pe PZU în țările UE, trimestrul IV 2021 (Euro/ MWh)

Media lunară a prețului energiei electrice pe PZU în România: între 2019 și 2022, prețul mediu lunar a avut un trend crescător. După recordul atins în luna decembrie 2021, de 1.139,30 lei/MWh, prețul a scăzut ușor în ianuarie 2022.

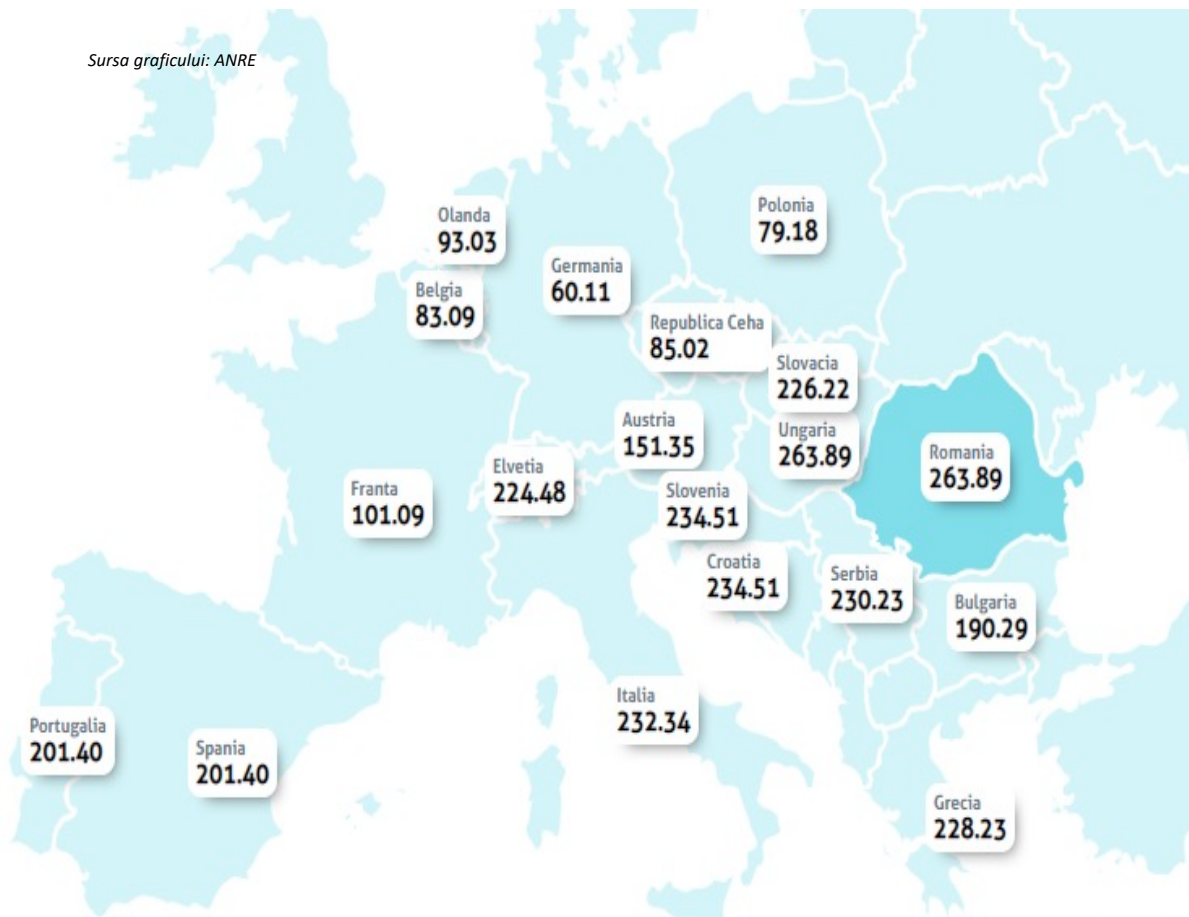
În a doua jumătate a anului 2021, creșterea prețurilor s-a produs însă într-un ritm neașteptat de puternic.

Prețul mediu lunar de tranzacționare al energiei electrice pe PZU - România, 2019 – 2022 (lei/MWh)

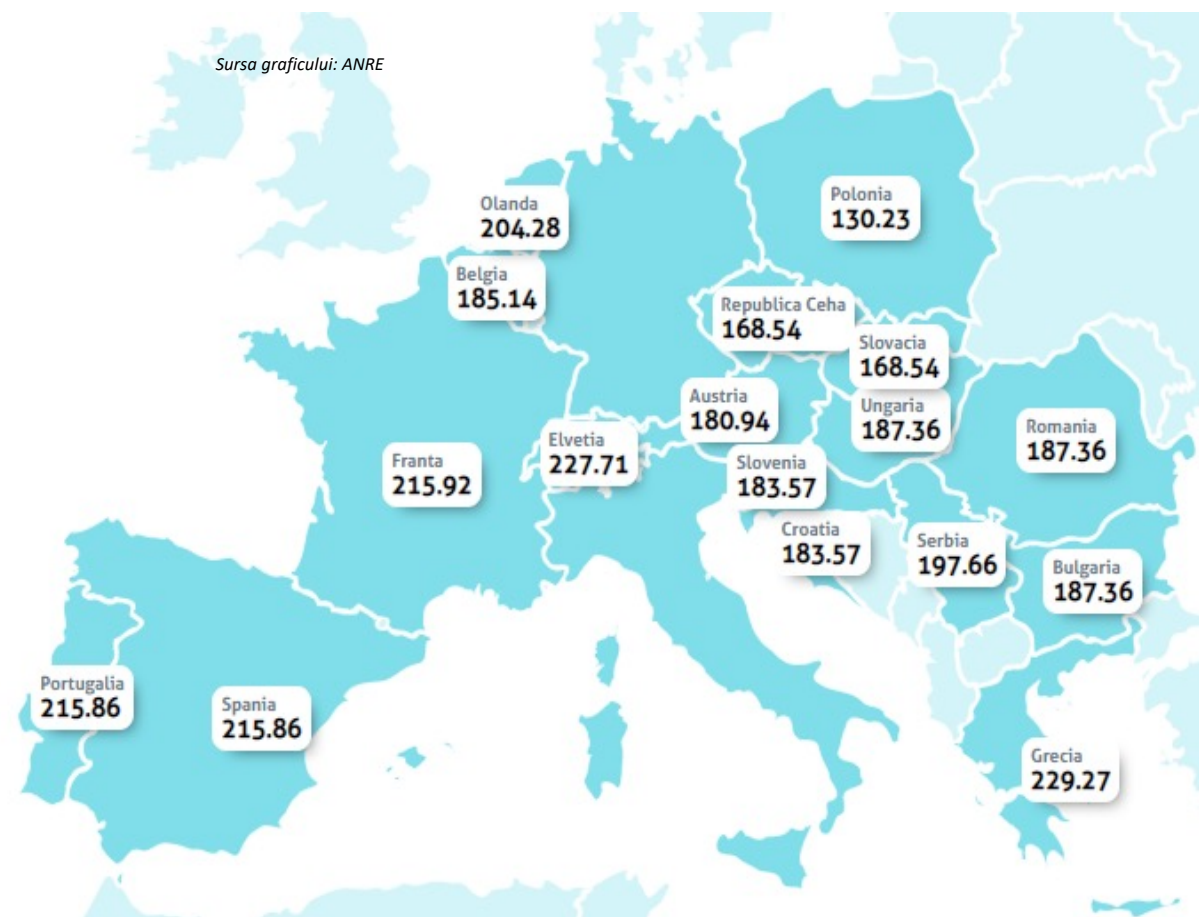

Prețul mediu PZU în Europa: în condiții de criză, volatilitatea de pe piețele SPOT ale energiei a accentuat incertitudinea, cu atât mai mult cu cât ponderea energiei tranzacționată „la vedere” a fost mai mare, așa cum a fost cazul României.

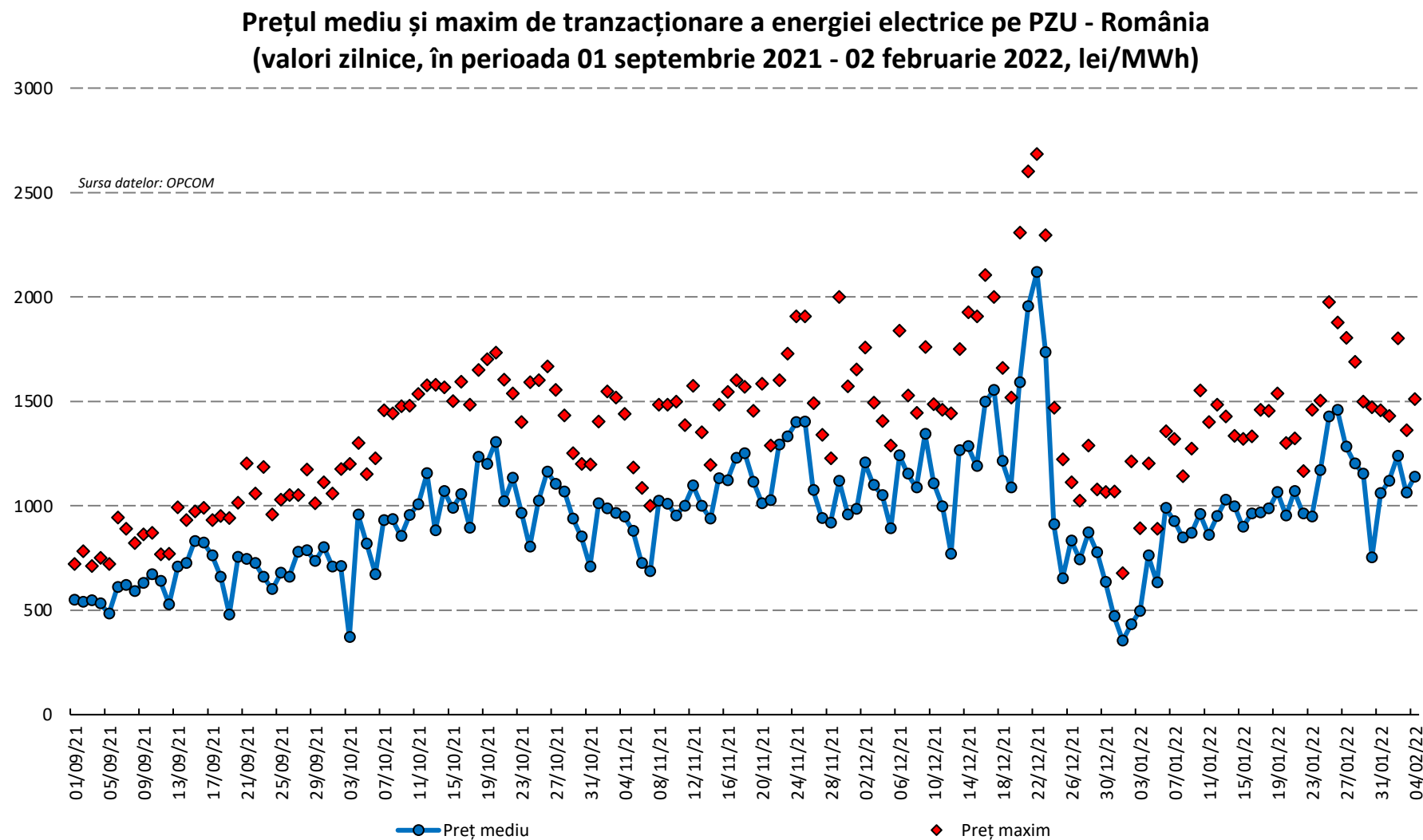
Prețul mediu PZU la energie electrică, 20.10.2021 (Euro/ MWh)

Prețul mediu PZU la energie electrică, 06.01.2022 (Euro/ MWh)

Prețul zilnic de tranzacționare a energiei electrice pe PZU în România: după trendul crescător din perioada sept – dec 2021 pe PZU, începutul anului 2022 a marcat o scădere a prețului zilnic, urmând apoi un trend ascendent.

Prețul mediu de tranzacționare pe PZU gaze naturale în România: Nivelul prețului gazelor naturale tranzacționate pe PZU este pe un trend general de creștere. În 2022, operatorii din piață se așteaptă la o anumită scădere a prețului gazelor naturale și implicit al prețului energiei electrice, însă acestea nu vor atinge nivelul din anii trecuți.

**Prețul mediu și maxim de tranzacționare a gazelor naturale pe PZU
(valori zilnice, în perioada 9 noiembrie 2021 – 4 februarie 2022, lei/MWh)**

